

بسم الله الرحمن الرحيم

موسیقی او نوي ليکوالان

مؤلف مولوي عبدالهادي حماد

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

الحمد لله الذي اعدا لسامعين الغناء عذاب مهين . كما قال الله تعالى : ومن الناس من يشتري لهو الحديث ليضل عن سبيل الله بغير علم ويتخذها هزوا اولئك لهم عذاب مهين O (سورة لقمان ٦) قال : عبدالله بن مسعود في تفسير لهو الحديث : والله هو الغناء . والصلوة والسلام على من وعد بوجوب المسخ والقذف والخسف لظاهرين الغناء كما قاله : في هذه الامة خسف ومسخ وقذف واذا سئل منه وقت الوقوع فقال : اذا ظهرت القينات والمعازف وشربت الخمر . (رواه ترمذی) محمد واله واصحابه الذين اتفقوا باتباعه وعلى جميع من تابعهم باحسان الى يوم الدين .

وبعد :

درنولوستونکو : دځښتن تعالی (جل جلاله) لورینه ده چې دیوه داسی دین په ملنه یې نازولی یوچې ددنیایو ښکلی ژوندون دټکاو اودبیازوندون دنل پاتی هوسایې لپاره داسی اصول پکښی نغښتی دی چې دپیل څخه ترپایه پوری یوه نقطه نیمگرتیا نه ده پکښی بریښیدلی .

هوکی : دایو واقعبیت دی ځکه که وهغه شیانو ته څیرسو چې دعملیت په ډگرکي مولیدلی دی او هیڅ سترگي پری پوتولای نسو نو یقیناً مودزبات تربریده رسولای سی . دبیلگي په ډول : اسلام ښودلی ده چې موسیقی حرامه ده ، داچې ولی وروسته به ثابتې سی ، او اسلام پرانسانانو هیڅ داسی شې حرام نه کړې ، څو د څو د څو ته څنگ نیاوه کتی یې کښی . لکه څرنګه چې په پیل کې اسلام وده کړه و شاوخوا (٤) پیړیو ته ورانده سو پورته پیری راځي اوږدو کي رنځ پوهانو (طیبیانو) ، اراراپوهانو سرورکړی ووچي موسیقي ښوونکي ښوونکي رسوونکي رمل ده اوس ، چې سلام هیڅ یوداسی شی پرانسانانو حرام نه گرځوی چې په هغه کې دانسان روحی یاجسمی ګټه وی ، خوله نیکه مرغه حق هیڅ وخت نه پوتیږی دیویشتمی پیری ارواپوهانو چې انسان د (سیکالوجی) لمخې څیړلی دی جوته کړی یې ده چې بالعکس (سرلټ) موسیقي دځینو روانی اودماغی ناروغیو لامل ده ځکه په طبیعی ډول انسان چې په نورمال حالت کې موسیقي واورې خامخا په روحی تحریک راځی او هغه څه یې په خیال کې راځی چې دده ورسره مینه وی کله چې دخیال (حس) دمنینه لرونکی شی درک وکړی په پایله کې یې دځوند پرځای یوډول تزلزل اوناارامتیا منځته راځی چې همدغه ددوام څخه وروسته یوډول نه رغیدونکی روانی ناروغی ده . دلایاتو معلوماتو لپاره لویدیځی (غربی) اواروپایي ورځپاڼی دنوو ارواپوهانو نظریات مطالعه کړی چې د (انترنیټ) د ویب پاڼوله لاری په اسانه ترګوتو کیدلای سی .

که څوک پدې آند وی چې انسان ځښتن تعالی (جل جلاله) داسی جوړکړی دی چې طبیعا دموسیقی سره مینه لری اوځوند پری اخلی نوبیا یې ولی پری حرامه گرځولی ده ؟ نوموړی آند به هغه وخت دویلو وړوی چې دلاندی دوو پوښتونو جواب یې ویلی وی لومړی داچې داآرینه نه ده چې انسان دهرشی غوښتنه کوله هغه شی باید حرام نسی ځکه انسان دیروخت دداسی شیانو غوښتنه کوی چې په ښکاره دانسان تاوان وی لکه غلاکول ، زنا کول ، شراب چینیل اوداسی نور داټول هغه شیان دی

چې په ښکاره يې ټول بشریت ته بدی پایلې معلومی دی نوهر شی چې انسان غواړی هغه درواوالی لارنده . دویم داچې پورتنی پوښتونکی انسانی مینه دموسیقی سره نوی څیرلی ،

دایو څرگند حقیقت دی چې دانسان نفس دموسیقی داوردیلو سره مینه لری مگر دومری پکارده چې وښودل سی چې کوم نفس دموسیقی سره مینه لری ؟ ځکه نفس دری حالته لری .

الف : نفس اماره : نوموری نفس دهغه نفس څخه عبارت دی چې انسان بدو اوناسمو کارونو ته هڅوی اودهغه بدو کارو سره مینه لری چې دالله (جل جلاله) مبادعت پکښی نغښتی وی لکه چې الله (جل جلاله) فرمایي :

ان النفس لامارة بالسوء . (یوسف ۵۳)

ژباړه : بیشکه نفس زیات امرکونکی دی په بدو سره .

ب : نفس لوامه : نوموری نفس دهغه نفس څخه عبارت دی چې دعلوی عالم ولوری ته هڅه کوی اودناوړه کارونو څخه تښته کوی که کومه تیروتنه ځنی وسی دځان لپاره یې شرم کښی اوځان ملامت بولی ، لکه چې الله (ع) فرمایي :

ولااقسم بالنفس اللوامة (قیامة ۲)

ژباړه : قسم کوم په نفس ملامت کونکی باندی .

ج : نفس مطمئنة : نوموری نفس دهغه نفس څخه عبارت دی چې دعلوی عالم ولوری ته میل کوی اودڅښتن تعالی (ع) پر پیروی اواطاعت باندی خوند اخلی او په کښی ورته پوره ارامتیا اوتسلی وی لکه چې الله (ع) فرمایي :

یايتهاالنفس المطمئنة ارجعی الی ربك راضية مرضية . (الفجر ۲۷ - ۲۸)

ژباړه : ای نفس ارام نیونکی ! (زما په ذکر) راوگرځه (ددنیا نه) وڅپل رب ته په داسی حال کې چې راضی یې (ته دالله (ع) څخه اوالله (ع) سته څخه) راضی وی .

پورتنی دری حالتونه که څوک دزړه ومخ ته کښیردی نو ښکاره خبره ده چې انسان دنفس اماره په حالت کې دموسیقی سره مینه لری ځکه نفس اماره تل داسی غوښتنی کوی چې دانسان لپاره په ریښتینی ډول تاوان وی لکه غلا ، زنا اوداسی نور ، هغه وخت به پورتنی سوال پرځای وی چې مطمئنه نفس الله(ع) داسی جوړکړی وی چې دموسیقی سره یې مینه لرلای اوبیا باندی حرامه سوی وی ددی خبری دثبوت لپاره چې مطمئنه نفس دموسیقی سره مینه نه لری دتولو انبیاء(ص) ، اصحابو (رض) ، اولیاء(ع) اوصلحاء شتون دی چې یوه هم دموسیقی سره مینه نه ده ښودلی که څوک دسهروردیې طریقې تگ لاره دبیلگی په توگه ښیې نووبلای سم چې کومه موسیقی چې په کوم تعریف مور پیژنو هغه دغه موسیقی نه ده بلکی هغه یوکیف اوپه ښکلی اواز مذهبی شعرویل ووچې دځینو الاتو په مټ راځی ځکه نوموری طریقې رباب ، شپیلی ، ډول اوداسی نور استثناء کړی دی . اوس راځو معاصره موسیقی ته لومړی باید معاصره موسیقی وپیژنو په اوسنی وخت کې چې موسیقی اوریدل کیری درباب ، ډول اوشپیلی په ملنه غزل ویل دی دغه موسیقی هغه موسیقی ده چې په ناروالی کې یې هیچا نه شک کړی دی اونه یې اختلاف کړی اوپه تیرو پیړیو کې چې ځینو علماؤ کوم اختلاف کړی دی اویایې ځینو درواوالی پرېکړه کړی ده هغه یواځی غناء (په ښکلی اواز شعرویل دی) اویاهغه موسیقی ده چې مستی نه راولی لکه دساعت زنگ یا دکوردخبرولو زنگ (گڼتی) او اوسنی موسیقی چې اوریدل کیری چې په ریښتیانی ډول خلک فحشاؤ اوبدو کارو ته هڅوی په نارواوالی کې یې هیچ شک نسته اونه تیرو پیړیو څخه چا اختلاف پکښی کړی دی ځکه امام قرطبی لیکي : کومه تگ لاره چې ځینو صوفیانو په اوسنی وخت پیداکړی ده چې دشعرو په ملنه باجی ، شپیلی اوداسی نوروهی دغه کار حرام دی .

قرطبی جلد (۴) صفحه (۵۴)

دېدبختانه ددغه نازک تاريخه ځينې خلگ بده استفاده کوي دفحشاؤ اوناوره کارونو لاره پرانيزی ترڅو د عقيدوی پلوه ناتوانه خلگ په بيره دفحشاؤ او نارواوو کندو ته ورولويږی لکه دافغانی ټولنی يونوموتی پوه چې زما په اند يې په مغزو کې غرونه غرونه پوهه بنکاري او يو اثریې دموسیقی دجواز لپاره چاپ سوی دی خوزما په اند دڅيرنی اوشننی وروسته دنوموړی عالم ويناوی دحنفی مذهب ترڅنگ دنورو مذهبونو سره هم برابری ندی ځکه کوم دلائل چې نوموړی دموسیقی دجواز لپاره تهيه کړی دی لومړی خو هغه ټول دلائل دبنکلی اواز دجواز لپاره دی چې يوڅوک دشرعی اصولو سره برابر شعرپه وواپی اويا دزنګ لپاره دی دهغه موسیقی لپاره ندی چې مستی منخته راوړی لکه رباب ، شپیلی ، باجه اوداسی نور دويم داچې زموږ افغانی ټولنه په تغلیبی ډول يوه حنفی مذهبه ټولنه ده ليکوال يودليل هم دحنفی مذهب له لوری ندی راوړی بلکی ټول دلائل يې دنورو مذهبونه اويا غيرمقلدينو راوړی دی چې دحنفی مذهب دنوموتو علماؤ لخوا په ټينګه رسوی دی اودسوالو لپاره يې قناعت بخشه جوابونه ورکړل سوی دی .

ديادونی ورده چې ليکوال دموسیقی دجواز دومری لاره پرانيسلی ده چې دافغانی ټولنی ټوله موسیقی يې رواکړی ده ان تردی چې دبنخواواز يې لاهم جائز کړی دی اوحال داچې کومه موسیقی چې اوس په افغانی ټولنه کی اوریدل کيږی يا په کيسټونو اوسيدپيانوکی خرڅيږی ټوله دفحشاؤپرلوری خوځښت دی دغه موسیقی دټولو علماؤ په اتفاق حرامه ده او هيڅ ثبوت درواولی يې نسته که څه هم ليکوال يوځای ويوه چوکاټ اشاره کړی ده خو هغه يواځی دده خیالی انځور اوپريکړه ده په اوس وخت کې هيڅوک ددی جوگه ندی چې ديوه بډايه اسلام لپاره دی په يوه پريکړه کې چوکاټ وټکايی په ځانگړی توگه هغه څوک چې دڅلورو مذهبوپريکړه يې ترشاکړی وی اوخپله پريکړه ټپي ځکه تفسير احمدی ليکی دموسیقی درواولی په اړه په يوه مذهب کې لارنسته

(تفسير احمدی صفحه ۶۰۳) .

بالاخره يواځی اويواځی دخپل دينی مسؤليت اودخپلی ټولنی دچوپړ په موخه ارسوم ترڅوليځی راونگارم اودقران ، حدیث ، تفسير اودمذهب په رڼاکې وشنم چې موسیقی په څومری ټينگو دلائلو حرامه ده اوپراوريدو ئی څومری په لوره کچه بنديز دی اووښم چې څوک دموسیقی درواولی لاره لټوی څومري يې لاره چپه کړی اودټولنی دچوپړپرځای يې دټولنی سره څومری ظلم کړی دی که څه هم زه دناپوهی څخه په ملاسته يم خودمذهب د ځينو مخورو علماؤ دکتابونو څخه به ځينی دلائل رااځم که څه هم زه دحنفی مذهب مقلد يم اوافغانی ټولنه هم په تغلیبی ډول سره حنفی مذهبه ده اوزموږ دا اعتماد لپاره يواځی دمذهب پريکړی بسنه کوی خوبيا به هم داياتو اوحديثو شريفو ترڅنگ د پاته درو ريښتینو مذاهبو نظريات راواځم په ځانگړی ډول دهنددنيمی وچي ستر عالم مفتی محمد شفيع صاحب ليکنه (اسلام اوموسیقی) ترڅو په څرگند ډول معلوم سی چې دموسیقی حرام والی هغه حقیقت دی چې دڅلورمذهبونو په اتفاق منل سوی دی ، الله (ج) دی توفیق رانصیب کړی اوالله (ج) دی زما دغه کوچنی ليکنه دټولنی دوگړو داستفادی وروگرځوی اوالله (ج) دی يې دقبولیت په لورينه ونازوی . امين يارب العالمين

والحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيد المرسلين محمد واله

اصحاب اجمعين O

العبدالافتقر الى الله عبدالهادی (حماد)

(۸ - ۲ - ۱۳۸۶ هجری شمسی)

****

ايادموسیقی درواولی لپاره دهرچاقول ثبوت کيدای سی ؟ بلکی نسی کيدلای

که و حقیقت ته څیر سوحتما دی نتیجی ته رسیرو چې څښتن تعالی (ع) لکه څرنگه چې یې په څرگندېدل دانسانانو په بڼو کې یې توپیر پیدا کړی دی همدا ډول یې په فکر وکړو چې یې هم په دغه پیمانته توپیر پیدا کړی دی یعنی یواړخ به یې داوی چې یو څوک به دیوه شی سره مینه لری بل څوک به بیا دبل شی سره مینه لری چاته به سپیڅلی شی خوند ورکوی چاته به بیا یو کر غیرن شی خوند ورکوی چاته به داسی پرېکړه خوند ورکوی چې دده دافکارو سره ورته والی ولری خو بل چاته به بیا معکوسه پرېکړه خوند ورکوی اوداهم جوتته ده چې ټولی پرېکړی په قران اوحدیث کی په تفصیل ندی بیان سوی بلکی ځینی مسائلی په قران کی حل سوی دی ، دځینو تفصیل بیا په حدیث کی بیان سوی دی اوځینی اجماع الامت ته پاته سوی دی نوکومی مسائلی چې په قران اوحدیث کی تفصیلا نوی حل سوی دحل لپاره یې دوی لاری سته .

الف : یواځی د مذهب پر پرېکړو اعتمادوسی اود مذهب پر څیرنو اوشننو بادی بسنه وسی اودلائل ټوله دمذهبی منځ پانگی پر لوری پرېښودل سی .

ب : دامت محمدی (ص) دهراندی اوهر عالم خبره داعتمادور وگنل سی اووینایې دلیل لپاره دقبولیت وروگنل سی .

اوس نو که سالم فکر پورتنیو دوولارو ته څیرسی اوتریوه بریده شننه پکښی وکړی اوفکری میشت عالی دخیرو اوپیرو څخه پاک کړی نو یقیناً به دې نتیجی ته ورسیری چې یواځنی دخلاصون لاره دمذهب تقلید دی ځکه که دمذهب تقلید ونسی نوپه نری کی په میلونو داسی کسان سته چې دنظرڅښتنان دی اوداهم جوتته ده لکه چې ومویل تردیره حده پوری یې نظرونه یو دبل سره توپیرلری نولازمی ده چې هر څوک به دمسللی دحل لپاره خپل نظر په کاراچوی ټولی مسائلی به دخپل نظر مطابق حلوی اودقران اوحدیث تاویل به په خپله رایه دخپل نظر مطابق برابروی په پایله کښی به اسلام په نری کی په میلونو ډوله سی اوحال داچې اسلام یودین دی حق یودی دامت محمدی (ص) داتفاق اواتحاد پرځای به بیلتون رامنځته سی اودالله (ع) دامرڅخه به سرغرونه راسی چې په یووالی یې کړی دی مسلمانان به پرډلو ډلو وویشل سی حق به ترمنځ وړک سی دټولنی وگری به سخت اختلاف سره مخ سی هر څوک به دهغه چا قول رانقلوی چې دده خوښ وی . اوکه دمذهب تقلید وسی پورتنی ټول ربرونه اوستونزی به لمنځه تللی وی داسی نده چې دمذهب پرېکړی نوپه باطله روانی دی اوهر انسان اړدی چې خامخا به یې تقلیدکوی بلکی ټولی مسلی دمذهب په رناکی د حق په غیره کی حل سوی دی . بل لادا چې هر سړی ددی جوگه ندی چې دمذهب په څیردی څیرنه وکړی بالاخره ویلای سو چې دمذهب دتقلید پرته بله هیڅ دخلاصون لاره نسته اونه دهرچاقول دیوې موضوع دثبوت لپاره دلیل کیدای که څوک ورته کارکوی هغه په حقیقت کی دپورتنیو مشکلاتو دراوړلو اورته لمن وهی دمثال په ډول که دهغه لیکوال څیرنه راواخلو چې دموسیقی درواوالی لپاره یې کړی ده اوموسیقی یې روا بللی ده نو ویلای سو چې څوک موسیقی ته درواوالی لاره لټوی اوحال داچې شاوخوا د (۱۴) پیړیو په اوږدوکی دقران ، حدیث او (۹۵) فیصده علماؤ لخوا یې دحرمت تثبیت سوی دی اوڅلورو حقو مذهبونو دقران اوحدیث په رناکی پری اتفاق دی نوموړی کس دپورتنیو دلائلو پرته دصوفیانو دیوې لړکی ډلی ویناوی اویا دداسی علماؤ ویناوی ددلیل په موخه راخلی چې داصحابو کراموپه مخالفت تفسیرکوی اوبادځینو علماؤ نظراخلی چې دهغه مطلب یوشی وی اودی بل څه ځنی ارا ده کوی ایا دغه کار په اسلامی ټولنه کی مخالفت اچول ندی ؟ ایا دغه کاردمسلمه امت دډلو ویشلو لارپرانیسست ندی ؟ څوک چې دومی علماؤ اوتول حق مذهبونه پریردی اودلرکیو نظرتته وده ورکوی اودټولی ټولنی په منځ کی یوه نوی اختلافی اورته لمن وهی ایا دا دالله (ع) دلاندینی قول مخالفت ندی ؟ چې الله (ع) فرمایې :

واعتصموا بحبل الله جميعا ولا تفرقوا (ال عمران ۱۰۳)

ژباړه : منگولی ولگوی په رسی دالله (ع) (یعنی دالله (ع) په قران باندی) ټوله، اوبی اتفاقی مه کوی .

اوڅوک چې پورتنی کارکوی ایا درسول (ص) دلاندینی قول مخالف ندی ؟ چې رسول (ص) فرمایې :

عن ابی هریره رض قال سمعت رسول الله (ص) یقول ما نهیتکم عنه فاجتنبوه وما امرتکم فاتوا منه ماستطعتم فانما اهلك الذین من قبلکم کثرت مسائلهم واختلافهم علی انبیائهم . (رواه البخاری)

ژباړه : دحضرت ابی هریره رض) څخه روایت دی چې فرمایې : درسول الله(ص) څخه می واوریدل چې ارشاد یې فرمایې : دکوم شی څخه چې می منعه کړی یاست ځان ځنی وژغوری اودکوم شی امر چی می درته کړی دی دخپل توان په پیمانته یی عملی کړی (ځکه) بیشکه هغه کسان چې له تاسو څخه مخکی تیرسوی دی (له دی امله) تباه او هلاک سوی دی چې خپلی

زياتي مسائلي يي (دانيياؤ څخه کولی يعني تجسس يي کوی اوبی ځايه پوښتنی يي کولی) او اختلاف يي په انبياؤ کي کوی .
څوک چي پورتنی کار تر سره کوی يعني موسيقي روابولی ايا دغه کس به داصحابو کرامو (رض) مخالف نوی ؟ دمثال په ډول
عبدالله بن مسعود (رض) او عبدالله بن عباس (رض) دلهو الحديث په تفسير کي چي په قران کي راغلی دی داسی فرمائی :

والله هو الغناء .

ژباړه : په الله (ع) قسم يادوم چي لهو الحديث سندرې ويل دی .

يعنی ددوی په اند الله (ع) چي کوم عذاب دلهو الحديث په ايات کي ښودلی دی دسندرې ويونکی لپاره دی . ښکاره خبره ده چي
موسيقي حرامه سوه ځکه دموسيقي سره مل سندرې تر هغه ډيری بدی دی چي يواځی وی . اوس نو يو څوک چي نه صحابي
دی اونه تابعی دی هغه وايي : چي لهو الحديث موسيقي نده مطلب دادی چي موسيقي حرامه نده که څه هم داصحابو (رض)
مخالفت پکښی وی او حال داچي څلور حق مذهبونه په دغه موضوع کي دپورتنی مفسرينو اصحابو داند سره هم نظره دی
پدی ځای کي يودمخورو اصحابو تفسيردی اوبو ديوه ورستی عالم تفسيردی چي داصحابو دمخالفت ترڅنگ يي دمذهبونو
څخه هم پدغه موضوع کي لاره بدله کړی ده . که داصحابو (رض) پر تفسير عمل وکړو موسيقي حرامه ثابتیږی اودمذهب څخه
انحراف هم نه راځی او احتياط هم پدي لاره کي دی . که دورستی عالم پر تفسير روان سو موسيقي حلاله ثابتیږی خو دمذهب
ترشاکول پکښی نغښتی دی .

درنو لوستونکو که څوک داصحابو په مخالفت تفسير کوی اودمذهبونو څخه لاره بدلوی ايا دغه تفسير دقبول وړدی ؟ که څوک
پورتنی موثق تفسير پريردی يعني داصحابو اومذهبونو تقليد پريردی دورستی عالم تفسير رانقلوی بيا ددغه تفسير دمخالفت په
مټ موسيقي حلاله ثابتوی ايا دغه کار داصحابو (رض) پر مقدسو افکارو تيری ندی ؟ يو څوک چي په يوه ژبه کتاب ليکی اودهغه
ژبی ويونکی حنفی مذهبه وی ليکوال ددغه ژبی ويونکو ته ددوی دحق مذهب په خلاف موسيقي رواکوی ايا دغه کار ددوی
دمذهب څخه ليری کول ندی ؟ اودا پدي معنی ندی چي تاسو خپل مذهب پريردی زما پروينا باندی باور وکړی ؟ يو څوک چي
دحنفی مذهب ټولنی ته دنظام الدين اولياء قول بي له کومی حوالی رانقلوی چي وايي : څوک چي دموسيقي په حرمت کي
دامام ابوحنيفة (ح) قول ثبوت غواړی ولی به پردي قوم باندی دالله (ع) عذاب نه راځی . دغه قول رانقلول

دحنفی مذهب دبی ارزښتی تثبيت ندی ؟ او حال داچي دغی ټولنی دخپل مذهب دساتنی لپاره وینی توی کړی دی او په دغه
ټولنه کي په سلهاوزره علماء راغلی دی او هغو ټولو دوی ته دغه مذهب غوره بللی وی او هيڅ عالم دموسيقي درواولی لاره
نده پرانيستلی ايا دغه کار دليکوال دخپل عزت لمنځه وړل ندی ؟ ځکه که دحنفی ټولنی يو بی تعليمه وکړی دنظام الدين اولياء
پورتنی قول واورى ايا دغه کس به دنظام الدين اولياء لور مقام ته په الفاظو تاوان نه ورسوی ايا نقلونکی ته به بڼه وايي
حال داچي حنفی مذهبه وکړی ټول پر خپل مذهب باندی ټينگ ولاړدی دنظام الدين اولياء پورتنی قول رانقلول دنظام الدين
اولياء عزت ته نقص رسول ندی په پورتنی ډول ؟

درنولوستونکو ! حق يوه داسی ملغره ده چي درنا په مټ يي هر غوښتونکی ترخپله هدفه رسيدلاى سى . په ښکاره توگه چي
عام خلگ ښه په پوهيری دحق موندلو لپاره يوه اسانه لاره داده : عموماً ديوي خبری دخپرو اوسپينولو لپاره درا يو اکثریت ته
کتل کيږی په کوم لوری کي چي دشرعی دلایلو په ملنه درا يو اکثریت وی په تعلیمی ډول حق په هغه لوری کي وی انشاء الله
وروسته به ثابتی سى چي امت محمدی تقریباً ټوله پدي اند دی چي موسيقي حرامه ده کوم کس چي يي دجواز لاره لټوی ايا
دغه کس به څومری حقیقت ته نژدی تاسو خپله قضاوت وکړی ؟ اوس راځو اصلی موضوع ته چي دموسيقي دحرمت څخه
عبارت ده کوم ليکوال چي دموسيقي درواولی لپاره هڅی کوی اودقرضاوی ويناوی ددليل لپاره راخلی په حقیقت کي دحق
څخه بيلتون دی ځکه که ليکوال لطفا خپله مطالعه يواځی دقرضاوی پر رساله باندی راجاپيره نکړی بلکی دفقهاء شريفی په لوی
علم کي معتمد کتابونه مطالعه کړی نودقرضاوی خبری به بيخي بی بنسټه ورته ښکاره سى دقرضاوی رساله هغه رساله ده
چي دخينو حکومتونو لخوا يي دنه مشروعیت اورد له امله پرنفوذ بنديز لگيدلی دی ځکه ده هغه څه ته اجازه ورکړی ده چي
قران ، حديث اودوی په رڼاکي مذهب حرام کړی دی چي دموسيقي څخه عبارت دی . کوم ليکوال چي موسيقي روابولی اوبيا
يوه ليکنه دټولنی دچوپړ په موخه کوی نو که ليکوال ريښتيا دچوپړ په هيله وی نوده ته پکاره ده چي چوپړ دهغي ټولنی دمذهب
په رڼا کي وکړی چي هغی ټولنی (۱۴) سوه کاله عمل باندی کړی دی لطفا دی دخپلی ټولنی سره ظلم نکوی اوخپله ټولنه
دی دخپل حق مذهب څخه نه ليری کوی .

ليکوال که دمذهب پرته دموسیقی درووالی لپاره قران او حدیث ته لاس غځوی په قران اوحدیثکی خو داسی څه نسته چې دموسیقی رووالی په ثابت سی اوکه نورایاتونه رااخلي او دخپلی خوبی مطابق یې تاویل کوی نوایاداهلی کتابو کارنه وو؟ ،که یې دتفسیربالزای داصولومطابق وکړی نولومړی خو نوموړی لیکوال مجتهد ندی اونه کیدای سی فرضا که سی نودی دی دقران اوحدیث تفسیر دحزم اوقرضاوی دنظرلمخی نه راته کوی بلکی داصحابو دنظر مطابق دی یې راته وکړی ځکه هغه تردوی په څوچنده بهتردی اوکه دهغه ایاتو په تفسیر کې چې موسیقی حرامه ثابتوی دنورو علماؤ ویناوی دلانل وای ایا دابه دقبول وړوی ؟ اوحال داچې دمذهب یومعتمد عالم امام ربانی فرمایي :

دموسیقی په رووالی کې دهر متصوف وینا دلیل نسی کیدای .

المکتوبات ، لومړی ټوک ، (٢٦٦) نمبر مکتوب

والله اعلم بالصواب

*****

ایا موسیقی پاک شی ده؟

دعلامه قرضاوی قول چې داسلام اوموسیقی نومی کتاب په اتمه صفحه کې رانقل سوي دي چې وایي : الله (ج) هغه تیری کونکي بولی چې حلال اوپاک شی حرام اوکرغیرن بولی .نوموسیقی خوداسی شی ده چې انسانی فطرت یې غوښتنه کوی اوخوند پری اخلی لکه معده چې دپاکو اوحلالومشروباتواوماکولاتو څخه خوند اخلی نوکوم کس چې انسان ددغه فکری غوښتنی څخه منعه کوی اودغه سپیڅلی شی حرام بولی هغه کس تیری کونکی دی ځکه الله(ج) فرمایي :

ياايهاالذین آمنوا لاتحرموا طيبات ما احل لكم ولاتعنتوا ان الله لايحب المعتدین.

ژباړه : ای هغه کسانو! چې ایمان موراوروی دی مه حرامه وی هغه پاک شیان چې الله(ج) حلال بللی دی تاسو ته اوتیری مه کوی الله(ج) تیری کونکی کسان نه خوښوی .

بناغلی قرضاوی زیاتوی هرانسان لره پکارده چې دتیری کونکی کیفیت څخه ځان وژ غوری .

اوس نوکه دقرضاوی خبرو ته څیرسو قرضاوی موسیقی دنورو سپیڅلو ماکولاتو په څیربولی اودنورو پاکو ماکولاتو حکم موسیقی ته ورکوی نودغه کارته دقیقه او علم اصول له انده قیاس ویل کیږی ثابته خبره ده چې قیاس خپل شرطونه لری چې له جملي څخه یې ددواړو لورو په ځینو شیانو کې برابری ده کوم شیان

چې په ذات کې سره توپیرلری هغه ریښتینی قیاس ندی بلکی قیاس مع الفارق دی بناغلی قرضاوی چې موسیقی پرحلالو شیانو باندی قیاسوی داقیاس مع الفارق دی اویایله یې خواهش پرستی ده ځکه کوم شیان چې په قران کې حلال بلل سوی دی دهغوی په حرمت کې هیچااختلاف ندی کړی اوموسیقی هغه شی ده چې په حرمت یې په میلنونو علماءقابل دی نویوشی چې اتفاقا حلال وی اوبل اختلافا حلال وی اودحلالوالی خوا یې هم ضعیفه وی ایا داسره برابردی ؟ ایا دغه کارته په شریعت کې وعید ندی راغلی چې قرآنی آیات دخپل نظر مطابق جوړوی ؟ایا دغه شیان چې زیات سره توپیرلری قیاس مع الفارق ندی ؟ ایاداسی قیاس کول جایز دی؟ بله خبره داده چې قرضاوی هغه کسان تیری کونکی بولی چې موسیقی حرامه بولی نوموسیقی خو عبدالله بن عباس اوعبدالله بن مسعود رض حرامه بللی ده نودده به اند خو(العیاذبالله) دوی هم دمعتدینو(یعنی تیری کونکو) په ډله کې راغله هم دابول کوم مذاهب، مفسرین ، محدثین او علماء چې موسیقی حرامه بولی هغه هم دده په اند په تیری کونکي یعنی معتدین کې راځی ددومری اصحابو ،محدثینو ، مفسرینو او علماؤسپکونکی اودوی ته دتجاوز نسبت کونکی

به نوڅه حکم لری ؟ اوڅبره یې تر کومه بریده ریښتونی وی ؟ بالاخره معلومه سوه چې موسیقی داسی سپیڅلی شی نده لکه نورپاک ماکولاتیامشروبات چې معده خوند تری اخلی یانورظاهری حواس چې دخپلومر بوطه غوښتونو څخه خونداخلي بېله خبره داده چې موسیقی دماکولاتو، مشروباتو او نور وظاهری حواسوسره پرتله کول تر ډیره ځایه شونی ندی ځکه موسیقی هغه شی ده چې دروانی غوښتنو سره اړه لری اوماکولات ، مشروبات اونور حواس دجسمی یافکری غوښتنو سره اړه لری ځکه به بیل کیفیت لرونکی شیان سره پرتله سی که پرتله هم سی نوره شی چې انسانی غوښتن ځای یې غوښتنه کوی هغه پاک ، سپیڅلی اوروا شی نسی جوریدلای ځکه ، شراب ، دنامشروع جنسی خواهشاتو اشباع اوداسی نورهم به انسانی غوښتنوپوری اړه لری .

په هرشی کی اصل روا والی دی

کوم لیکوال چې دموسیقی درواوالی لپاره هڅی کړی دی نودلیلونو په لړکی یې یودادلایل هم ویلی دی چې ټولی مسایلی په قران اوحدیث کی تفصیلاندی حل سوی ځکه طبعاً په نری کی نوی نوی شیان رامنځته کیږی یا په بل عبارت هغه وخت دټولو موجوده شیانو نومونه په قران اوحدیث کی نسوای ذکرکیدای نولدی امله دفقهاؤکرامو یوقانون دادی چې پرهرشی باندی دحرمت پریکړه درسته نده بلکی اصل په شی کی رواوالی دی یعنی اباحت دی نوپکارده چې پرموسیقی باندی هم درواوالی یعنی داباحت پریکړه وسی دلیکوال پورتنی خبره یوڅرگند حقیقت دی خو دومری باید ووايم چې لیکوال پدی ځای کی عمومی پریکړه کړی ده ټول

شیان یې پکښی رانغښتی دی اوحال داچې په هغو شیانو کی اصل رواوالی دی چې دحرمت خبره یې په قران کی نوی سوی اونه یې چا په حرمت کی اختلاف کړی وی ځکه که عمومی پریکړه وسی نودفقهی شریفی ترلرمطالعی ورسته به هرانسان داسی ډیرمختلف فیه شیان ووینی چې یقیناً دمذهب له انده حرام دی مگر اختلاف پکښی سوی دی که په هرشی کی اصل اباحت سی نو بیخی ډیر حرام شیان به داباحت په گتگوری کی راننوی اوکه موسیقی تر فکری څیرنو لاندی ونیسو ویلای سو چې لومری خوداڅبره درسته نده چې دموسیقی حرمت ته په قران اوحدیث کی اشاره نده سوی فرضاً که یې ورسره ومنو نواصل په هغو شیانو کی اباحت دی چې دحرمت دلوری ترجیح یې نوی نوموسیقی خو دحرمت له اړخه مرجحه ده ځکه که نوای نو څلورو مذهبونوبه یې پرته رواوالی باندی یووالی نوای کړی .

بالاخره ویلای سو دمذهب پوهانو دقانون پورتنی ماده چې اصل په شی کی اباحت دی دموسیقی درواکونکی لپاره هیڅ دلیل نسی کیدلای ځکه که دغه ماده دهرشی درواوالی لپاره دلیل سی نودیوه لوی ناورین لاره به پرانیستل سی اوحال داچې دموسیقی په حرمت کی احتیاط دی اوپه حرمت کی به یې نجات یقینی وی اوپه اباحت کی نجات احتمالی وی نویقینی گټه تراحتمالی گټی غوره ده . لکه چې وایی : دع مایرپیک الی مالایرپیک .

ژباړه : هغه څه پریږده چې تا په شک کی غورځوی دهغه په پرتله چې تا په شک نه اچوی .

دموسیقی پرواکونکی باندی رد

دهغه لیکوال دلیلونه که مطالعه سی چې دموسیقی درواوالی لپاره یې راټول کړی دی نویه عمده ډول یې ددلیلونو نچور څلورخبری کیږی .

لومری : دځینو اولیاؤ ، صوفیوو اوځینو علماؤ ویناوی ددلیل په موخه .
دوهم : ځینی حدیثونه دموسیقی درواوالی دثبوت لپاره .

دریم : بله خبره یې داکړی ده چې دموسیقی دحرمت لپاره قوی حدیث نسته

څلورم : دلیکوال په اند دموسیقی حرمت په قرانکریم کی نسته .

که پدې لټه کې سو چې دليکوال پورتنی پنځه خبری دتفه والی له پلوه پرکومه نقطه قرار لری ؟ اودموسیقی درواوالی لپاره دلیل کیدای سی که یا ؟ نوپکار ده چې دليکوال خبری یوه په یوه وڅیرو .

دليکوال لومړی دلیل چې دځینو اولیاؤکرامو او علماؤ کرامو ویناوی یې ددلیل په موخه راوړی دی تردیره بریده درینتینی لاری دموندلو لپاره درستی ندی ځکه مخکی مو یوځای اشاره اوبل ځای موصراحة ویلی وه چې دشرعی پوښتنی دحل لپاره الحمد لله په اسلامی نری کې یوښکلی چوکاټ اویوښکلی قانون سته چې دمذهب څخه عبارت دی اوددینی پوښتنو دحل لپاره دهرچا قول ثبوت نسبی کیدلای لیکوال ته پکار ده کومی ټولنی ته چې یې کتاب لیکلی دی دهغه ټولنی دمذهب دعلماؤ او اولیاؤ کرامو ویناوی دی دثبوت لپاره راوړی لکه چې افغانی ټولنه یوه حنفی ټولنه ده لیکوال ته پکار ده چې دحنفی مذهب دعلماؤ او اولیاؤ کرامو ویناوی دثبوت لپاره راوړی حاصل داچې لیکوال ته پکارده چې دلیل لپاره آیات ، حدیث اویا دمذهب دلیل راوړی . داسی آیات نه چې مذهب یې یوډول تفسیروی اودی یې بل ډول تفسیروی . ترڅوددی حنفی مذهبه ټولنی پوره باور راسی داسی کړنه په دې معنی ده چې ستا په اند چې په سوو کلونه افغانی علماء نه پوهیدل اوموسیقی یې حرامه کړې وه خلک یې پرچپه روان کړی وه او س به ستا پرلاری ولاړ سی اوکه ته دهرچا قول دثبوت لپاره رااخلی نو دهرچا قول خو درواوالی لپاره ثبوت نسبی کیدلای ځکه داسی ډیری مسایلی په فقه عقایدو اونورو کی سته چې دمذهب دبانندی یې علماء په وړاندی بیل ،بیل نظرونه لری که په هره شرعی پوښتنه کې دهرچا قول دثبوت لپاره رانقل سی نو دحق موندلو لپاره به څه ناوړین رامنځته سی ؟ دمذهبی ټینگار په موخه ویلای سو چې دمذهب یوستر عالم امام ربانی لیکلی : دموسیقی داباحت لپاره دځینو صوفیوو نظریات دلیل نسبی کیدلای .

المکتوبات ، جلد اول ، مکتوب نمبر (۲۶۶)

حاصل داچې دليکوال دغه لومړی دلیل چې دځینو اولیاؤ او علماؤ دویناو څخه عبارت دی هیڅ دلیل نسبی کیدلای ترڅو دحنفی مذهب دعلماؤ اوصوفیانو اقوال یې ددلیل په ډول نوی راوړی .

بله خبره داده چې دليکوال ډیری ویناوی چې داولیاؤ او علماؤ څخه یې رانقل کړی دی په زیاتو ځایو کې حواله نه لری اونه دموتقو کتابونو جلد اوصفحه لری چې یوډول شک رامنځته کوی البته دځینو ځایو پرته چې هغه هم دده مدعی نه ثابتوی .

دریمه خبره داده چې لیکوال دغناء دلفظ اودملاهی دلفظ توپیرندی کړی غناء په ښکلی اواز،شعر یاغزل ویلو ته ویل کیری اوملاهی موسیقی ته ویل کیری غناء چې په شعرکې ئی کومه غیرشرعی خبره نوی دزیاتو علماؤ په اند رواه کوم څه چې حرام سوی دی هغه موسیقی ده حاصل داچې په بیله موسیقی شعرویلو کی لادځینو علماؤ اختلاف سته نودهغه سندرې به څه حال وی چې موسیقی هم ورسره وی .

دليکوال دویم دلیل

دموسیقی رواکونکی لیکوال دخپلی مدعی دثبوت لپاره په دویم قدم کې ځینی حدیثونه راوړی دی چې داعتماد لپاره بسنه نسبی کولای اونه دموسیقی دروا والی لپاره ثبوت کیدای سی ځکه که مور داسلام دپیبل انځورگری وکړو اودرسول الله (ص) دنبوت څخه بیا دده مبارک دظاهری ژوند ترپایه پوری ټوله تاریخ مطالعه کړو ارینه ده چې دې نتیجی ته به رسیرو چې درسول (ص) داسلام په خپرایی کې سترحکمت داوو چې په لومړیو وختوکی یې ونوو مسلمانانوته دهغه احکاموامر نه کاوه چې ددوی په اند به سختی گنل کیده .

بله خبره داده چې داسلام ټول اوامرونواهی په یوه ځل ندی راغلی بلکی ډیر داسی شیان به وه چې داسلام په پیل کې به جایز وه وروسته به دقرانی آیاتو دنزول له امله حرام وگرځیده لکه مخکی چې مو وویل رسول الله (ص) نوی مسلمان کس ته هغه څه نه وړاندی کول چې ده به زحمت اوتکلیف گنل بلکی هغه وخت به یې نوموړی کس ته په کولو امر کاوه چې داسلام خونډبه یې وڅکیلکه څرنگه چې تراسلام وړاندی نامسلمانو خلکو ډول ، ډول دودونه درلودل چې دجملی څخه یې موسیقی اوریدل ، نوروز لمانځل ، مهرجان لمانځل ، یو پرېل بانندی ځان غټ بلل اوداسی نورو نورسول الله (ص) په تدریج اودوخت په تیریدوسره نوموړی کسان دناروا کارو څخه منعه کول لیکوال چې کوم حدیثونه رانقل کړی دی ټول هغه حدیثونه دی چې رسول الله (ص) په پیل کې داسلام ویلی دی لیکوال هیڅ داسی ثبوت نسبی وړاندی کولای چې په دقیق ډول دی دحدیث تاریخ معلوم کړی چې دغه حدیث په وروستیو کې ویل سوی دی ځکه د لیکوال دغه ویناوی چې کټ مټ یې دقرضاوی دکتا

خُخه رااخشتي دى اوخپله يې ډيره كمه خيږنه كړى ده ددې خږگندونه كوى چې ليكوال دحديثو ماهر ندى كه وای نوده به خپله خيږنه كړى وای اودقرضاوى تقليد به يې نه كولاى خُكه پدغه موضوع كې نورحديثونه هم سته چې ليكوال ندى ترگوټو كړى يواځى يې هغه احاديث رانقل كړى دى چې قرضاوى په خپل كتاب كې ذكر كړى دى .

ديادونى ورده چې ليكوال چې كوم حديثونه رانقل كړى دى رسول الله (ص) ته يې سند ندى رسولى نوموړى ليكوال ته پكار ده چې دټولو احاديثو دراويانو اسامى بيان كړى خُكه دده په اند خو دچا تقليد ندى پكار خُكه كه پكارواى نوده به په خُلوړو حقو مذهبو كې ديوه مذهب تقليد كړى وای اودموسيقى پرته رواوالى باندې به يې باور وای نوكله چې دده په اند تقليد نسو پكار نودى بيا ولى دااحاديثو په سند كې دصحاو برسند باندې اعتمادكوى ؟ ولى يې په سندكې تقليد كوى ؟ ولى يې په خپله په سند نه رسوى ؟ كه دى وايي چې زه دصحاو په لړكې ديوه په مذهب يم نو دصحاو مؤلفين خوهم دموسيقى پرحراموالى باورلرى ولى كه يې نه درلوداى نو شاغلى ليكوال به دخپلى خبرې دثبوت لپاره په دوى كې ديوه نظر اووينا راوړى وای نوپكار وه چې ده خپل مذهبي قايد يوه وينار اوړى واي خُكه ټول حديثونه خو دده دمذهبي قايد درايې سره برابر ندى بلكى ضد اونقيض حديثونه سته چې دمذهب په رڼاكې يې دتطبيق اويانسخې پريكره كيږى .

(ولى وجه التسليم) كه دليكوال خبرې بيله كوم دليله ورسره ومنو يعنى داچې ټول هغه احاديث چې ليكوال رانقل كړى دى منسوخ ندى ، په سند رسيدلى دى نو دعلم حديث قانون خودادى چې كله حديثونه ضد اونقيض راسى لومړى ددغو حديثونو په منځ كه تطبيق شونى وى نو تطبيق كيږى او كه تطبيق شونى نوى بيا يې تاريخ اونورو رجحاناتو ته كتل كيږى اوپريوه باندې دنسخې پريكره كيږى .

لكه خږنگه چې ليكوال خيږنه دحديثونه داباحت لپاره رانقل كړى دى ورسره به انشاء الله معلومه سى چې خومړى حديثونه دحرمت لپاره هم سته ،كوم حديثونه چې ليكوال داباحت لپاره بى سنده اوبى تاريخه اوبى ثبوت رانقل كړى دى كه ددغه ټولونيمگر تباو سره ورسره ومنل سى نو ددغو حديثونوترمنځ خو تطبيق سوى دى اودحرمت خوا يې راجحه سوى ده اوداچې خُنگه يې تطبيق سوى دى او خُنگه يې دحرمت خوا راجحه سوى ده ؟ دغه كار ډيرزيات تفصيل ته اړتيا لرى كه دچازره وى چې دا اعتماد تنده پرى ماته كړى نووگورى :

(اسلام اورموسيقى) دريم باب صفحه (۲۵۸)

دليكوال دريم دليل

دموسيقى رواكونكى ليكوال دريم دليل دادى چې دموسيقى دحرمت په اړه هيڅ قوى (پياوړى) حديث نسته كه كوم حديث راغلى وى هغه هم منقطع اويا ضعيف دى خُكه نوموړى ليكوال ابن حزم ظاهرى هغه ويناوې رانقلوى چې وايي : كوم حديث چې بخارى شريفى دموسيقى دحرمت په اړه روايت كړى دى قوى ندى خُكه دغه حديث منقطع دى يعنى وصل (يوځاى والى) يې دبخارى اوصدقه بن خالد ندى سوى اوپه منځ كې يې يونامعلوم راوى راغلى دى .

دليكوال دغه دليل دباور لپاره بسنه نسى كولاى خُكه لومړى خو مور ته دحديث دنقلولو په صورت كې يواځى دبخارى سند ندى بلكى نور دحديثو موثق او معتمد كتابونه سته چې نوموړى حديث يې په ډيرو قوى(پياوړو) سندونو رانقل كړى دهمدې خبرې دثبوت لپاره وگورى : بهيقي (۲۲۱ | ۱۰) .

دهند دنيمى وچى (برصغير) ستر عالم مفتى محمد شفيع صاحب ليكى : دابن حزم پورتنى وينا دباور وړنده چې وايي : بخارى چې كوم حديث دموسيقى دحرمت په اړه نقل كړى دى هغه منقطع دى (پرى) دى خُكه محدثينو دابن حزم پردغه وينا باندې سختى نيوكى كړى دى اوده دزړه خيالى سوالو ته يې په زړه پورى اوقناعت وركونكى جواوبونه ويلي دى ان تردى چې خينو علماؤ يې په مخالفت خيږنه خپلواكى رسالى ليكلې دى چې دشلمى پيرى دستر محدث ناصرالدين البانى رساله يې ديدونى ورده چې دابن حزم په رد كې يې ليكلې ده .

په آسيا كې دعلم داسمان دخلاندى ستورى مفتى محمدشفيع صاحب دهغو جوابو خُخه چې محدثينو دابن حزم په رد كې ويلي دى خيږنه رانقل كړى دى دكوم چاچې په دومرى وينا قناعت نوى اودنورو جواوبودليلوسره يې مينه وى نو وگورى : (اسلام اورموسيقى) صفحه (۱۴۰)

دليکوال څا ————— ورم دليل

کوم ليکوال چې موسيقي روابولي دخپلو دلايلو په لړ کې وايي : په قران کې هيڅ داسې لفظ ندي راغلی چې موسيقي يې حرامه گرځولي وي .

دروند ليکوال ددغه خبرې دسپيناوې اوڅيرنې په موخه د (لهو الحديث) لفظ راخلي چې دموسيقي دحراموالي لپاره مشهور لفظ په ايات کې دى بناغلي ليکوال ليکلی : کوم کسان چې موسيقي حرامه بولي هغوی دابن عباس ،ابن مسعود ، ابن عکرمه (رض) اوځينو نورو په تفسيراستناد کوي چې دلوهو الحديث تفسير يې په غناء سره کړی دی ليکوال زياتوی : دموسيقي درواکونکو دغه استناد درست ندي ځکه نورو مفسرينو دلوهو الحديث تفسير په موسيقي سره ندي کړی بلکې په نورو شيانو سره يې کړی دی لکه بې گټي شيان او هغه شيان چې دخښتن تعالی (ع) دعبادت څخه بوختيا په راځي اوداسې نور .

اوس نو که دليکوال پدې خبره کې تم سو اوتريوه بريده يې وڅيرو ويلای سو چې دايوه ثابته خبره ده چې قران مجمل دی اوتفصيل يې په حديثو اوتفسير کې نغښتی دی داهم ريښتيني حقيقت دی چې په قرانکريم کې په هغه پيمانه مفاهيم رانغښتی دی چې دټولو څرگندتيا يې دبشری توان څخه وتلی دی خو ځينو مفسرينو يې لږ تفسير کړی دی يعنی ديوه ايات مفهوم يې په ټيټه اندازه سپړلی دی بل مفسر بيا تر هغه انداز زيات تفسير کړی دی اودريم بيا تردويم زياتوب کړی وی يومفسر ديوه ايات يومفهوم ښکاره کړی وی بل مفسر بيا هغه مفهوم پريښی وی بل مفهوم يې ښکاره کړی وی ځکه قران ډيرمفهومونه لری دمفسرينو پورتنی کار پدې معنی ندي چې دويم مفسروايې چې داوول مفسر تفسير غلط دی او هغه شی دقران مراد ندي ، اوس راځو لهو الحديث ته چې مفسرينو يې په تفسير کې بيل بيل نظرونه ورکړی دی خو ديدونی ورده چې په ټولو مفسرينو کې هيچا داسې ندي ويلي چې دلوهو الحديث څخه موسيقي مراد نده که څه هم په نورو معناوو يې تفسير کړی وی اونه داسې تفسير چاکړی دی چې دموسيقي دتفسير ضد وی دبيلگي په ډول يومفسروايې چې دلوهو الحديث څخه هغه شی مراد دی چې يوڅوک دعبادت څخه مشغول کوي که دغه تفسير ته په دقت سره وکتل سي حتماموسيقي پکښې راننوتی ده کچيری د لهو الحد پټ څخه موسيقي مراد نوي نوددومری مفسرېرېنو په کاروان کې به بوچاوپلي وای چې لهو الحديث موسيقي نده څه دی چې په بل شی سره ئي تفسير کړی وی ځکه لکه چې وموويل قران ډيري معنی وی لری کوم مفسر پنوچي د لهو الحد پټ تفسير په نورو شيانو کړی دی په هغو ټولو شيانو کې موسيقي دا خله ده او مفسر يې هم پر دغه اند دی چې موسيقي په لهو الحديث کې راننوتی ده که څه هم يې په ليکي ډول خپل نظر ندي څرگند کړی د بيلگي په ډول بناغلي ليکوال دمفتي محمد شفيع صاحب تفسير د لهو الحد پټ په اړه رانقل کړی دی چې مفتي صاحب په معارف القران کې دلوهو الحد پټ تفسير په بې گټو شيا نوسره کړی دی کچيری دغه تفسير پدې معنی وی چې موسيقي په بې گټو شيانو کې دا خله نده نولای بيا نوموړی ستر عالم دموسيقي په اړه خپلواک کتاب ليکلی دی چې موسيقي يې حرامه گرځولي ده .

حاصل داچې دټولو په اتفاق موسيقي په لهو الحديث کې داخله ده او الله (ع) ورته د سختو عذابو وعده کړی ده اوداخيره هم درسته نده چې موسيقي په قران کې نسته بلکې يقينا موسيقي په قران حرامه گرځول سوی ده چې نور تفصيل اودلايل به يې انشاء الله تر راتلونکي عنوان لاندی وڅيرو .

والله اعلم بالصواب وعند ه ام الكتاب

*****

دموسيقي ناوړه پايلي

مفتي محمد شفيع رحمة الله عليه ليکي :

دايوڅرگند حقيقت دی چې دبشریت موخه دبنديگي اولمانځني لپاره گرځول سوی ده ځکه څښتن تعالی (ع) فرمایي :

وما خلقت الجن والانس الا ليعبدون .

ژباړه : ما ندی پیدا کړی پیریانان او انسانان مگر ددی لپاره چې عبادت وکړی .

کله چې دانسانانو پیدایښت دعبادت لپاره سو نو هر شی چې دعبادت مخه نیسی او دخپل ریښتینی څښتن تعالی (ع) څخه یې لیری کوی ښکاره خبره ده چې هغه شی حرام دی .

موسیقی هغه شی ده چې انسان په لنډمهالی اومجازی خوندونو بوخت ساتی اودعبادت څخه یې غافله ساتی ځکه طبعی خبره ده چې انسانی ټولی کړنی انسانی فکر اداره کوی اوفکر یوداسی شی دی چې کله په یوشی بوخت سی نو ددویم شی داداره کولو جوگه ندی ځکه دپیژندنی محقیقینو (څیړونکو) ویلی دی : ذهن یوبسیط (مفرد) شی دی امتیاز (توپیر) ددووشیانوپه یوه ان کی نسی کولای نوکله چې فکر په مجازی لذت (خوند) اخته سی کله به بیا دالله (ع) اودهغه ددین مینه ورسره پاته سی دپورتنی خبری ښه ثبوت درسول الله (ص) په زمانه کی دشتمن مشرک (نصرین حارث) کړنی دی چې نوموړی دهغه کسانو لپاره څو سندری ویونکی وینځیانی رانیولی وی هغوته به چې رسول الله (ص) دعوت ورکړی وو اوداسلام سره به یې مینه پیداسوی وه نصرین حارث داسی کسان بیول میلمستیا به یې ورکول وروسته به یې په دغو وینځیانو باندی سندری اوموسیقی ورته اورول ترڅودوی ددین څخه غافله کړی اوددی ناوړی لاری سره یې مینه زیاته سی بیابه یې ورته وویل : دمحمد(ص) دعوت اودین لذت (خوند) لری اوکه داموسیقی اوسندری ؟ ، وروسته دالله (ع) داایات نازل کړی: ومن الناس من یشتري لهوالحدیث ، الایة .

روح المعانی ، جلد (۲۱) صفحه (۲۷) الکشاف ، جلد دوهم صفحه (۴۹)

نومعلومه سوه چې ددیرپخوا څخه لامعلومه وه چې دموسیقی انسان ددین څخه غافل گرځوی نو له همدی امله دموسیقی الاتو ته په عربی ژبه کی (ملاحی) یعنی غلونکی اوغافل کونکی وایی یا په بل عبارت په عربی ژبه کی نغمی (موسیقی) ته لحن وایی لحن معنی غلطی چې څوک دیوه حالت څخه بل حالت ته غلطوی . حاصل داچې دموسیقی یوه ناوړه پایله داده چې څوک موسیقی اوری ددین څخه به غافله وی .

دوهم داچې موسیقی اوریدل دنفاق اورشیندی ددی خبری دسپیناوی په موخه رسول الله (ص) فرمایي : الغناء ینبت النفاق فی القلب کما ینبت الماء البقل .

بهیقي جلد لسم صفحه (۲۲۳)

ژباړه : سندری په زړه کی داسی نفاق شین کوی لکه اوبه چې واښه شنه کوی .

دموسیقی په اوریدلوکی دغفلت اونفاق ترڅنگ نوربد اثرات هم نغښتی دی لکه اقتصادی ضعف ، قحطی اوداسی نور داچې ولی اوڅنگه ؟ دتفصیل لپاره وگوری :

(اسلام اوموسیقی) صفحه (۸۲)

موسیقی قرانکریم حرامه کړی ده

که څه هم په تیرو لیک پانو کی موځینی ځایونه ، ځینو قرانی لارښوونو ته اشاره کړی ده چې موسیقی حرامه ثابتوی خو دلاروښانتیا په موخه څو ایاتونو لیکو ترڅو په ښکاره معلومه سی چې دلیکوال هغه خبره بی بنسټه ده چې موسیقی په قران کی نده حرامه سوی .

الله (ع) فرمایي :

ومن الناس من یشتري لهوالحدیث لیضل عن سبیل الله بغير علم ویخذها هزوا اولاءک لهم عذاب مهین . (سورة لقمان ۶)

ژباړه : ځینی دخلکو څخه هغه څوک دی چې بی گټی شیان رانیسی ترڅو (خلک) دالله (ﷺ) دلاری څخه لارورکی کړی بی له پوهی (پدې سپیڅلی لاره) پسې مسخری (خدا) کوی ددغه خلکو لپاره سپکونکی عذاب دی .

په پورتنی ایات کې الله (ﷻ) وفرمایل هغه څوک چې لهو الحدیث رانیسی اوخلک په لارورکی کوی زه سپکونکی عذاب ورکوم . اوس پوښتنه داده چې لهو الحدیث کوم شی دی چې الله (ﷻ) حرام گرځولی دی اوپه قران کې یې یادکړی دی ددې پوښتنی جواب په دفسرینو څخه ازده کړو یوسنر مفسر عبدالله بن مسعود(رض) فرمایي : په الله (ﷻ) قسم یادوم چې لهو الحدیث غناء ده حاصل داچې لهو الحدیث موسیقی ده ځکه چې غناء دمو سیقی پرته شعر ویل دی په ښکلی اواز سره نوکله چې موسیقی ورسره مل سی نوبه یې څه حال وی . الله(ﷻ) دموسیقی لپاره سپکونکی عذاب وښودی دالله بن مسعود(رض) پورتنی روایت قاضی شوکانی رانقل کړی دی اوبیا لیکي : نوموړی روایت ابن ابی شیبه ، ابن حکیم اوبهقی په صحیح سند سره روایت کړی دی .

اسلام اور موسیقی صفحه (۱۱۰)

نیل الاوطار (۱۱۰۰ \ ۸)

سنن الکبری للبهقی (۱) ۲۲۳ \

مستدرک الحکیم (۲) ۴۱۱ \

تفسیر ابن جریر (۲۱) ۳۶ \

بهیقی لیکي : عبدالله بن عباس (رض) ویلی دی : په پورتنی ایات کې چې الله (ﷻ) کوم شی حرام کړی دی : سندری دی او هغه شیان دی چې دسندرو په څیر وی امام بهیقی زیاتوی دغه خبره مور دمجاهد ، عکرمه اوابراهیم نخعی څخه هم روایت کړی ده .

الادب المفرد مع فضل الله الصمد (۲) ۶۶۳ \

السنن الکبری للبهقی (۱۱) ۲۲۱ \ ۲۲۳ \

تفسیر ابن کثیر وایي : پورتنی ایات دسندرو یرغولو په اړه نازل سوی دی .

تفسیر ابن کثیر (۳) ۴۴۳ \

روح المعانی (۲۱) ۶۷ \

دنوموړی موضوع لپاره مفتی محمد شفیع صاحب رغنده څیرنه کړی ده زه به یوازی دنقال په ډول دښاغلی مفتی صاحب دلیکنی څو خبری رانقل کړم :

الله(ﷻ) فرمایي :

افمن هذا الحديث تعجبون وتضحكون ولاتتبعون وانتم سامدون .

(النجم ۵۹ \ ۶۰ \ ۶۱)

ژباړه : ایا تاسو ددې خبری څخه تعجب کوی اوخاندی اونه ژاری حال داچې تاسو لوبی کوی اومستی کوی .

په پورتنی آیات کریمه کې الله (ع) دسامدون لفظ ویلی دی یعنی تاسو سمود کونکی یاست اوس خبره داده چې سمود څه ته وایې؟ دسمود په اړه امام ابو عبیده فرمایې: په حمیر ژبه کې سمود سندروته وائی. عکر مه هم ورته روایت کړی دی اوبخاری هم د عکر مه قول رانقل کړی دی.

روح المعانی (۷۲ | ۲۷)

صحيح بخاری مجتبیائی (۲۷ | ۲)

علامه ابن منظور لیکي: روى انه قال السمود الغناء لغة الحمير .

ژباړه: د عبدالله ابن عباس (رض) څخه روایت سوی دی: نوموړی فرمایې: سمود په حمیر ژبه کې سندروته وایې.

لسان العرب (۲۰۴ | ۴)

عبدالله بن عباس (رض) دسمود په تفسیر کې فرمایې دی:

هو الغناء باليمانية وكانوا اذا سمعوا القران غنوا تشاغلا عنه .

اخرجه عبدالرزاق والبخاري وابن جرير والبيهقي .

ژباړه: (سمود) په یمانی ژبه کې سندروته وایې کله چې په مشرکینو قران کریم واوریدی نودخان مشغوله کولو په موخه بی ئی سندری ویل پیل کړه .

روح المعانی (۷۲ | ۲۷)

سنن بهیقي (۲۲۳ | ۱۰)

تفسیر ابن جریر (۴۴ | ۴۳ | ۴۷)

دیادونی ورده چې علامه هیثمی دسمود په تفسیر کې په سندرو ویلو سره د عبدالله بن عباس (رض) څخه رانقل کړی دی بیا ئی ویلی دی: رواه البزار ورجاله صحيح .

مجموع الزوائد (۱۱۶ | ۱۷)

دلغت نوموتی پوه علامه ابن درید په جمهرة الغة کې وپورتنی خبری ته په څرگند ډول گوته نیولی ده اوبیا ئی لیکلی دی: ددې ترڅنگ چې سمود سندرو ته وائی، سمود هر هغه شی په معنی هم راغلی دی چې غافله کونکی وی اویا دلوی په ډول پاڅیدونکی وی .

جمهرة الغة (۶۶۵ | ۲)

دپورتنی آیات تفسیر اوشان نزول ته که سالم فکر په پوره ډول ځیرسی په بنکاره ډول معلومیږی چې سندری دغفلت، ناپوهی اوتکبر دلیل دی ځکه مشرکانو داکار کوی چې الله (ع) ئی په شان کې پورتنی آیات نازل کړی .

دتصوف په اسمان کې ځلانده ستوری اوسترزاهد علامه سهروردی دموسیقی په حرمت کې دری ایاتو نه رانقل کړی دی .

وگوری: عوارف المعارف الباب الثالث والعشرون فی القول فی السماع ردا وانکارا (۱۸۷)

همدا ډول الله (ج) د سپيڅولو انسانانو د صفاتو په لړکي فرمايي :

لايشهدون الزور (سورة القمان ٧٢)

ژباړه : هغوی په بی گټو خبرو کې نه شاملیږی .

په پورتنی ايات کې چې د (زور) لفظ راغلی دی او الله (ج) یې د سپيڅولو انسانانو څخه نفی کوی په تفسیرکي یې محمد بن حنفیه او مجاهد لیکي : زور و موسیقی ته وایي .

کف الراع . ابن حجرالمکی مطبوع بهامش الزواجر (١٣٩)

او علامه سیوطی هم ورته قول په در المنثور کې ١٨١٥١ کې دحسن او ابو حجاج څخه را نقل کړی دی .

امام ابوبکر جصاص د پورتنی ايات په تفسیرکي لیکي :

عن ابی حنیفة (ح) الزور الغناء .

ژباړه : ابوحنيفة (ح) څخه روایت سوی دی چې زور سندرې ویل دی .

احکام القرآن ٣١ ١٤٢٧

*****

موسیقی رسول الله (ص) حرامه گرځولی ده

لکه چې دهر مسلمان وزر ه ته تیره ده چې دبشریت ورستی ستر لارښود حضرت محمد (ص) دی دالله تعالی (ج) رضا ، ددو زخ نجات ، جنت ته تلل او ددنیا او اخرت بریاوی د رسول الله (ص) په پیروی کې مسیر کیدای سی یعنی که څوک کامله نیکمر غی غواړی نو په هغه څه دی عمل وکړی چې رسول الله (ص) امر ورته کړی دی او دهغه څه څخه دې منعه وکړی چې رسول الله (ص) منعه تری کړی وی لکه څرنګه چې موموسیقي په قران کې وڅیړله او معلومه سوه چې موسیقی قران حرامه کړی ده همدا ډول ستر لارښود حضرت محمد (ص) هم موسیقی حرامه کړی ده که څه هم دموسیقي دحرمت (نارواوالی) لپار ه ډیر حدیثونه سته خودبیلګی په ډول به ځینی حدیثونه را نقل کړو .

١_ رسول الله (ص) فرمایي :

عن ابی عبدالرحمن بن غنم قال : حدثنی ابو عامر او ابو مالک اشعری (رض) انه سمع النبی (ص) یقول لیكونن من امتی اقوام یستحلون الحر والحریرو الخمر والمعازف (اخرجہ البخاری فی الاشریة) وفي لفظ : یشرین ناس من امتی الخمر یسمنونها بغير اسمها یعزف علی رؤسهم بالمعازف والمغنیات یخسف الله بهم الارض ویجعل منهم القردة والخنازیر .

رواه ابن ماجه وقال عن ابی مالک اشعری (رض) ولم یشک .

منتقى الاخبار (٩٤ ج ١٧)

ژباړه : د عبدالرحمان بن مغنم څخه روایت دی : نوموړی فرمایي : ما د ابو عامر او یا د مالک اشعری (رض) څخه واوریدل چې ده د رسول الله (ص) څخه واوریدلی وه چې ارشاديې فرمایه : نژدی ده چې زما په امت کې به داسی خلك پیداسی چې زنا ، ورینم

، شراب او موسیقی به روابولی . په یوه روایت کې داسې راغلی دی : نژدی ده چې زما په امت کې به داسې خلک پیداسی چې شراب به چینی اویه بل نامه به یې نوموی په سرونو باندې به یې سندر غاړی سندرې وایی څښتن تعالی ((ع)) به داسې خلک په مخکته ننه باسی اوبنی به یې دخنزیرانو اوبیزوگیانو په څیر کړی .

نوموړی حدیث دسنن ابی داؤد تر څنګ ابن حبان هم روایت کړی دی .

مواردالظمان الی زوائد ابن حبان کتاب الاشریة باب فمن يستحل الخمر

صفحه (۳۳۶)

صحیح بخاری کتاب الاشریة باب ماجاء فی من يستحل الخمر ویسمیه بغیراسمه جلد دوهم صفحه (۸۳۷)

ابن ماجة کتاب الفتن باب العقوبات صفحه (۳۰۰)

اغائة الهفان جلد لومړی صفحه (۲۶۱)

روبنائی : په پورتنی حدیث کې رسول الله (ص) دوی خبری وینودلی لومړی

داچې موسیقی حرامه ده دوهم داچې موسیقی اوریدل کبیره گناه ده ځکه دصغیره گناه په کونکې باندې دومری عذاب نه راځی دا هغه حدیث دی چې فقهاء کرام دي ډول حدیث ته قوی دلیل وایی . ځکه پورتنی حدیث په صحیح سند رسول الله (ص) ته رسیدلی دی کوم کسانو چې دخپلی شومی لاری دموندلو په موخه نوموړی حدیث ضعیف بولی اویواځی ئی دبخاری څخه روایت کوی اوبیانی په یو ډول ضعیف تثبیتوی نوموړی کسان خولومړی په حدیثوکې لږه مطالعه لری ځکه پورتنی حدیث یواځی بخاری نه دی روایت کړی بلکی لکه مخکی چې موویل نورو حدیثوکتابونو په قوی سندونو سره روایت کړی دی . دویم داچې نوموړی کسان دبخاری په روایت هم ندی پوه اودبخاری دغه روایت هیڅ ضعیف ندی داچې ولی ؟ ددلیل لپاره تیروپاڼو ته مراجعه وکړی بیاځلی (تکرار) به مو وخت ضائع کړی ځینی خلګ بیا دخپلی شومی موخی دترلاسه کولو له امله دپورتنی حدیث یولارورکونکی تاویل کوی چې هیڅ اصل اوبنسټ نه لری داچې ولی ؟ ددلیل لپاره وگوری :

اسلام اور موسیقی صفحه (۱۲۶)

۲- رسول الله (ص) فرمایي :

عن ابی هریره (رض) ان رسول الله (ص) قال : یمسح قوم من امتی فی اخر الزمان قردة وخنزیر قالوا یارسول الله (ص) امسلمون هم ؟ قال : نعم یشهدون ان لااله الا الله وانی رسول الله ویصومون ، قالوا فمالهم یارسول الله ؟ قال : اتخذوا المعازف والقینات والدفوف وشرابوا هذه الاشریة فباتوا علی شرابهم ولهوهم فاصبحوا وقدمسخوا .

رواه مسدد وابن حبان ، کف الرعاف جلد لومړی صفحه (۲۲۰)

ژباړه : دابوهریره (رض) څخه روایت دی : دی مبارک فرمایي : رسول الله (ص) فرمایلي دی : په اخره زمانه کې به زما په امت کې ځینی قومونه مسخه سی دبیزوگیانو اوخنزیرانو په بڼه به بدل سی اصحابو کرامو پوښتل : یارسول الله ایا دوی به مسلمانان وی ؟ رسول الله (ص) وفرمایلي : وو دوی به شاهدی ورکوی چی دالله (ع) پرته بل لایق عبادت نسته (اوشاهدی ورکوی) چې زه دالله (ع) رسول یم اوروژی نیسی . اصحابو وبوښتل : یارسول الله څه به دوی ته پښه وی (یعنی دوی به ولی دداسی برخلیک سره مخ وی) ؟ رسول الله (ص) وفرمایلي : دوی به موسیقی (اوریدل) دسندر غاړو بنځو (موسیقی اوریدل) دځان لپاره عادت گرځولی وی اوشراب به چینی یوه شپه به دوی په شراب چښلو اولهولعب تیره کړی وی کله چی سهار سی دوی به مسخه سوی وی

۳- رسول الله (ص) فرمایي :

عن علي بن ابي طالب رضي قال : قال رسول الله (ص) اذا فعلت امتي خمس عشرة خصلة حلت بها البلاء وفيه واتخذ القينات والمعازف .

رواه ترمذی . منتقى الاخبار وسنن ترمذی جلد اول صفحه (۴۴)

ژباړه : د حضرت علي كرم الله وجهه څخه روايت دى : ده مبارك فرمايلى دى : چې رسول الله (ص) وفرمايل : كله چې زما په امت كې پنځلس خويونه پيدا سول نو د بلاوو نزول به پيل سي رسول الله (ص) ددغه پنځلسو څخه موسيقي اوسندر غاړى بنځي دوديدل هم وشميرل .

۴- رسول الله (ص) فر ما يى : عن سهل بن سعد قال : قال رسول الله (ص) يكون في هذه الامه خسف و مسخ و قذف قيل ومتى ذا لك يا رسول الله (ص) ؟ قال اذا ظهرت القينات و استحلت الخمر .

رواه عبد بن حميد و الفظ له و ابن ماجه مختصر ا .

سنن ابن ماجه كتاب الفتن باب الخسوف (۳۰۴)

ژباړه : د حضرت سهل بن سعد څخه روايت دى : دى مبارك فرمايى : رسول الله (ص) وفر مايل : وي به په دې امت كې په مخكه ننوتل ، په حيوانى بنو ، او بښل ، او د ډبرو اوريدل ، يو چا وپوښتل : دا به كله وي يا رسول الله (ص) ؟ رسول الله (ص) وفر مايل : كله چې سندر غاړى بنځي څر گندى سوي او خلكو شراب حلال وگڼل .

دا چې موضوع مو ډيره نوي اوږده كړي ويلاى سو چې دموسيقي دحرمت لپاره ډير احاديث راغلى دى چې دهغو ټولو يوځاى كول پدې وركوتى رساله كې گران كار دى دكوم چا چې په پورتنى حديثونو باندې دباور پيمانته نوى ډكه سوي كولاى سى چې نور حديثونه اونور موثق دلايل د لنډى لارى په اسلام اورموسيقي صفحه (۱۲۴) كې او په جواهر الفتاوى لومړى ټوك صفحه (۵۵۷) تر لاسه كړى ، كه پورتنى كتابونه نسى پيدا كولاى نو د اعتماد لپاره دى لاندې معتمد كتابونه مطالعه كړى ترڅو ټول هغه حديثونه يى د ذهن ترواكنمى تيرسى چې دموسيقي دحرمت لپاره ذكر سوي دى :

بخارى جلد اول صفحه (۸۳۷)

ابن ماجه صفحه (۳۰۰)

اغاثه الهفان جلد اول صفحه (۲۶۱)

نيل الاوطار جلد اتم صفحه (۹۷)

نيل الاوطار جلد اتم صفحه (۱۰۰)

ابن حبان صفحه (۳۳۶)

ترمذی | ۱۴۴/۲ ،

كف الرعاع | ۱۱۰ | ۱۱۱ ،

كف الرعاع جلد اول صفحه (۱۵)

منتقى الاخبار وسنن ترمذی جلد اول صفحه (۴۴)

سنن ابن ماجه باب الخسوف ۱۳۰۴ (ابن ابی الدنيا فی ذم الملاهی)

مسند احمد جلد دوهم صفحه (۸)

مسند احمد جلد دوهم صفحه (۱۵۸)

مسند احمد جلد اول صفحه (۲۷۴)

مسند احمد جلد دريم صفحه (۴۳۳)

مسند احمد جلد پنجم صفحه (۲۶۸)

مسند احمد جلد شپيرم صفحه (۱۵۰)

ابوداؤد كتاب الادب باب كراهية الغناء والزمير جلد دوهم صفحه (۶۷۴)

ابوداؤد كتاب الاشرية باب ماجاء في السكر جلد دوهم صفحه (۵۱۹)

سنن ابی داؤد كتاب الاشرية باب في الادعية جلد دوهم صفحه (۵۲۰)

مسند ابی داؤد الطاليسي صفحه (۵۵)

ابوداؤد جلد ثلثم صفحه (۴۳۵)

بهیقى باب ماجاء في ذم الملاهی من المعازف والمزامير جلد اول صفحه (۲۳۱)

بهیقى جلد لسم صفحه (۲۲۲)

کنز العمال جلد اوم صفحه (۵۳۵)

مسلم جلد دوهم صفحه (۲۰۲)

والله اعلم بالصواب

*****

موسیقی په څلورو مذهبو کې درواوالی لاره نلری

درنولوستونکو لکه مخکی چې موپردي خبره ډیراسرار وکړی چې افغانی ټولنه یوه حنفی مذهب ټولنه ده یواځی هغه خبری ورته داعتماد لاره خپلوی چې حنفی مذهب پریکړه پری وکړی خو په تاسف سره باید ووايم چې په معاصروخت کې یوه لیکوال دموسیقی درواوالی لپاره ځینی داسی نکات راجمعه کړی دی چې دڅلورومذهبونو څخه وتلی دی اوکه یې دیوه مذهب دیوه عالم نظر راوړی وی هغه دلیکوال مدعی نه ټبوتی ځکه هغه عالم پریوه اند وی خودی دهغه عالم دوینا څخه بل شی ټبوتی ځکه امام ربانی (رح) فرمایي :

دموسیقی په رواالی هیڅ فقیه قول ندی کړی اونه یې یوفقیه روابولی .

المكتوبات جلد اول دمکتوب شمیره (۲۶۶)

اوس که پدي فکرکي سو چي په څلورو مذهبوکي څنگه درووالی لاره نسته ؟ نوپه خپل وارسره به دڅلورو مذهبونو علماؤ نظريات په لږه پيمانه راواخلو ترڅو داعتقاد تنده موپری ماته سی .

موسیقی دحنفی مذهب له انده

مخکی تردې چي دحنفی مذهب دعلماؤ ويناوی رانقل کړو ستاسو پاملرنه يوه لنډکی مشهور حکايت ته راگرځوم چي (الاشباه والنظاير) رانقل کړی دی اودسینا امام ابوحنيفة (رحمة الله عليه) مذهب انځوروی : يوه ورځ چي سيد نامام ابوحنيفة (رحمة الله عليه) يوه باغ ته سيل لپاره راوتلی وو نو پرلاری مشهور قاضي ابی لیلی ورسره مل سو دلاری په اورېدو کي دداسی بڼځو سره مخامخ سو چي سندرې يې ویلی خوکه چي هغو بڼځو دغه سپیڅلی مخور علماؤ ولیدل نوچپ سوی امام ابوحنيفة (رحمة الله عليه) چي ورته رانژدی سونو ورته وې ویل : احسنتن (یعنی بڼه مووکره) دڅه وخت په تیریدو سره قاضي ابن ابی لیلی ته ددعوي يوه مقدمه راغله چي دامام ابوحنيفه (رحمة الله عليه) دشاهدی ورکولو پکښي اړتیا وه کله چي امام ابوحنيفة (رحمة الله عليه) شاهدی ته حاضر سو نوقاضي ابن ابی لیلی ورته وویل : اي استاده ! ستا شاهدی نه قبلیری ځکه تا په هغه ورځ وسندر غاړو بڼځو ته وویل چي بڼه مو وکره څوک چي داسی کوی شاهدی يې دقبولیت وړنده امام ابوحنيفة (رحمة الله عليه) ورته وویل : ماوبڼځو ته پرسندرو ویلو بڼه ندیولې ځکه دا فاسق عمل دی بلکی ما وبڼځوته پرچوپتیا بڼه وویل یعنی داچي تاسو دسندرو څخه چوپ سواست دامو بڼه کاروکړی .

الاشباه والنظاير صفحه (۶۵۰)

که دامام ابوحنيفة (رحمة الله عليه) وپورتتی وينا ته ځیرسی یقینا بڼکاری چي دده په اند موسیقی اوسندری هیڅ ندی روا .

دهدایي مؤلف لیکي : دسندر غاړی شاهدی نه قبلیری ځکه خلگ دکبیري گناه لپاره یوځای کوی . هدایه ، کتاب الشهادات جلددریم صفحه(۱۶۲)

دهدایي دمؤلف دپورتتی قول په تشریح کي دسندرو اوموسیقی په اړه محقق ابن همام څوصورتونه بیان کړی دی چي زمور دموضوع اړوند يې دخبرو نچور په لاندی ډول دی :

څرنگه چي بناغلی مؤلف صاحب عمومی سندر غاړی دشاهدی ورکولو څخه بی برخی کړی دی مگر حقیقت دادی چي دهغه سندر غاړی شاهدی نه قبلیری چي سندرې دموسیقی سره وایی اویاداسی سندرې وایی چي موسیقی نوی ورسره مگرناوره شعرونه وی لکه دبڼځو صفت اویا دشرابو بیان پکښی سوی وی . هغه شعرونه په بنایسنه اواز سره ویل چي ناوره نوی اوموسیقی نوی ورسره هغه پروانکوی .

فتح القدير جلد شپږم صفحه (۳۶)

نوکه چي دبی موسیقی سندر غاړی شاهدی نه قبلیری نوموسیقی والابه څه حال وی اوگناه به يې څومره وی ؟

علامه کاسانی لیکي : کوم سندر غاړی چي پرځان باندی دسندرو ویلو لپاره خلگ راټولوی ترڅو دده دسندرو څخه خوند واخلي نوموری سندر غاړی عادل ندی یعنی شاهدی يې نه قبلیری که څه هم شراب نه چینی اوکه يې داسی شعرونه په بنایسنه اواز ویل چي غیرشرعی الفاظ نه وه پکښی اوموسیقی نه وه ورسره پروانکوی نوموری عالم زیاتوی : دهغه موسیقی اوریدل چي په خپل ځان کي بده وی لکه ډول ، رباب ، (ځای ناستی یی لکه اوسنی کیبورډی کمپوز) اویادوی ته ورته نورشیان ، اوریدل اوویل يې حرام دی ، اوکوم شیان چي په خپل ځان کي ناوړه نوی لکه زنگ (یالکه اوس دځینو يې سروزه تلیفونو زنگونه اویا درسی ساعت دبدلیدو زنگونه) ، پروانکوی .

بدایع اوصنایع جلد شپږم صفحه (۲۶۹)

فتح القدیر لیکي : پوه سه چي موسیقي په ټولو دینونو کي حرامه ده .

فتح القدیر جلد شپږم صفحه (۴۸۱)

ردالمحتار دابی هریره (رضی الله عنه) روایت رانقلوی چي رسول الله ﷺ وفرمایل : موسیقي اوریدل گناه ده ، ورته کینیناستل فسق دی اوخوند پری اخستل کفر دی .

ردالمحتار جلد پنځم صفحه (۲۲۳) .

نیل الاوطار جلد اتم صفحه (۱۰۰)

الله (جل جلاله) دسپیڅلو انسانانو داوصافو دبیان په تعقیب فرمایي :

لايشهدون الزور . (سورة الفرقان الاية ۷۲)

ابوبکر جصاص دابوحنیفة (رحمة الله عليه) څخه دپورتنی آیات په تفسیر کي داسی روایت کوی : د (زور) لفظ چي الله (جل جلاله) یادکړی دی موخه ځنی غناء ده .

احکام القرآن جلد دریم صفحه (۴۲۸)

دابوحنیفة (رحمة الله عليه) دپورتنی تفسیر څخه په بنکاره معلومیږی چي دده په اند موسیقي حرام شی دی نوله دی امله یی الله (جل جلاله) دسپیڅلو انسانانو څخه نفی کوی .

موسیقی دشافعی مذهب له انده

دهند دنیمی وچی (برصغیر) ستر عالم مفتی محمد شفیع صاحب په خپل کتاب (اسلام اورموسیقی) په صفحه (۳۱۲) کي لیکي : دټولو شوافعو علماؤ پردی اتفاق دی چي هغه شعر په بنکلی اواز ویل چي غیر شرعی الفاظ پکښی وی اوشهوانی قواوی راپاروی حرام دی همدا ډول هغه موسیقی بیله شعره چي مستی په انسانی وجود کي پیداکوی حرامه ده اودشوافعو علماؤ پردی اتفاق دی چي غزل دنامحرمی بنځی یا لغرزی هلك څخه مطلقا حرام دی که څه هم په پرده کي وی لکه معاصره موسیقی چي په افغانی ټولنه کي دود ده اوپه کیستونو اوسیدیانو کي خرڅیږی ځکه دشافعی مذهب ستر عالم امام غزالی رح دموسیقی اوپه بنکلی اواز دشعرونو په اړه لیکي : هغه شعر ویل حرام دی چي غیر شرعی الفاظ پکښی وی لکه پوچ اورد ، بی حیا الفاظ ، دالله جل جلاله یا درسول الله صلی الله علیه وسلم ، یا داصحابو بد اویا دبنځو صفت پکښی وی که څه هم موسیقی نوی ورسره امام غزالی رح زیاتوی : دوهم هغه موسیقی دشعر پرته رغول حرام دی چي شهوانی قوه راپاروی او سندر غاړی یی استعمالوی لکه رباب ، ډول ، شپیلی اوداسی نور دریم دبنځی اویا لغرزی هلك شعر ویل په بنکلی اواز سره حرام دی که موسیقی ورسره وی اوکه نوی ورسره ځکه ددوی داواز څخه دنورو شهوت پورته کیږی . څلورم هغه کس ته موسیقی اوریدل حرام دی چي جنسی غوښتنی باندی برلاسی وی لکه دنوی ځوانی پرمهال اوداسی نور وختونه . پنځم هغه عام سړی ته په بنکلی اواز شعرونه اوریدل ندی روا چي خپل زیات وخت پری ضایع کوی اوکه یی لږ وخت ورکاوه نوپروانکوی البته چي دودیزه موسیقی ورسره نوی لکه رباب ، ډول اوداسی نور ځکه چي نوموړی موسیقی امام غزالی رح استثناء کړی

احیاء العلوم جلد دوهم صفحه (۲۵۰)

دامام غزالی رح دپورتنی تحقیق څخه معلومه سوه چي یواځی موسیقی اوریدل ندی روا ځکه موسیقی چي افغانی ټولنه دموسیقی په نامه پیژنی هغه موسیقی امام غزالی رح حرامه گرځولی ده اونه شعر دموسیقی په ملنه روادی اونه دبنځو په اواز کي شعر اوریدل روادی اونه دلغرزنو شعر اوریدل روادی حاصل داچي په معاصروخت کي چي کومی موسیقی موزارو ویایی وینو داریدلو لپاره یی په شافعی مذهب کي هیڅ جواز نسته .

موسیقی دامام مالک (رح) دمذهب له انده

(المدونة الكبرى) چې دمالکی مذهب یومعتمد اوبنسټیز کتاب دی دامام مالک رحمة الله علیه نظر دموسیقی په اړه په ښکاره ټکو کې څرگند کړی دی په نوموړی کتاب کې امام سحنون بن سعید دخپل استاذ عبدالرحمان بن قاسم عتقی څخه پوښتلی دی : ایا امام مالک رحمة الله علیه غناء روا بلله ؟ استاذ په جواب کې ورته لیکلی دی : امام مالک رحمة الله علیه دقران تلاوت لاپه ښکلی اواز مکروه گڼی نو شعر ویل په غناء سره خو بیخی مکروه بولی ، همد اړول نوموړی کتاب زیاتوی : چې دامام مالک رحمة الله علیه په اند موسیقی هم مکروه ده لکه ډول رباب ، شپیلی اوداسی که څه هم دواده اوبنادی پرمهال وی .

المدونة الكبرى ، باب فی اجارة دفاف والشعر والغناء جلد یوولسم

صفحه (۶۳) .

علامه محمد بن محمد دمالکیوو علماؤ نظر دموسیقی په اړه داسی بیانوی : په ښکلی اواز شعر ویل دموسیقی پرته جایز دی اودموسیقی سره مل مکروه دی نوموړی عالم زیاتوی : چې دمالکیوو دځینو علماؤ په اند حرام دی دلته که څه هم دمکروه لفظ ذکر سوی دی خو موخه ځینی حرمت دی ځکه کله ، کله دمکروه څخه حرام اراده کیږی .

مذاهب الجلیل ، جلد څلورم صفحه نهمه .

موسیقی دحنبلی مذهب له انده

علامه ابن جوزی رح دحنابلو فقهاؤ نظر دموسیقی په اړه داسی بیان کړی دی : دامام احمد بن حنبل رح علماء پدې اند دی چې دسندر غاری اورقاص یعنی نڅا کونکی شاهدی نه قبلیری .

تبلیس ابلیس صفحه (۳۰۰)

دحنبلی مذهب مشهور عالم علامه علی بن سلمان مرادوی لیکي : شعر په ښکلی اواز اوریدل دموسیقی پرته بی گتی کار دی اودموسیقی سره مل اوریدل حرام دی . الانصاف جلد دوولسم صفحه پنځمه .

بناغلی مرادوی زیاتوی : چې صاحب دفروع ویلی دی : غناء مکروه ده مگر زیاتو علماؤ حرامه بللی ده اوصاحب ترغیب ویلی دی : چې زیات علماء پردوهم قول باندی دی یعنی پردې باندی چې غناء حرامه ده .

الانصاف جلد دوولسم صفحه پنځمه .

نوکله چې یوازی غناء یعنی په ښکلی اواز شعر ویل حرام یامکروه سوه نودهغه شعر به څه حال وی چې موسیقی ورسره مل وی په هر صورت حاصل دادی چې مور ولیدل چې دڅلورو ریښتینو مذهبونو کتابونو پرموسیقی باندی بندیز لگولی دی په هیڅ مذهب کې ورته دجواز لاره نسته نوکوم شی چې په څلورو مذهوکی منعه وی اویوڅوک بی دجواز لاره لتوی زما په اند داسی لاری لټول تخریب دی الله جل جلاله دي ، دی اومور ټوله دتخریب څخه وساتی په ځانگړی توگه هغه تخریب چې په دین کې وی .

والله اعلم بالصواب

*****

دموسیقی اوریدونکی لپاره عذاب

دایوخرگند حقیقت دی چې څوک دڅښتن تعالی جل جلاله اطاعت کوی الله جل جلاله اجر ورکوی اوڅوک چې معصیت کوی الله جل جلاله عذاب ورکوی چاته چې یې خوبنه سی څوک چې موسیقی اوری درسول الله صلی الله علیه وسلم دښوونی پربنسټ ویلای سو چې الله جل جلاله عذاب ورکوی ترڅو توبه ونه باسی اوالله جل جلاله بڅښنه ورته ونه کړی ځکه رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایي : دابی هریره رضی الله عنه څخه روایت دی : چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلی دی : دموسیقی اوریدل گناه ده ورته کښیناستل فسق دی اوخوند پری اخستل کفر دی .

رواه محمد بن اسحاق نیل الاوطار جلد اتم صفحه (۱۰۰)

په پورتنی حدیث کې چې دکفرلفظ راغلی دی موخه ځنی دنعمت ناشکری ده

درمختار جلد پنځم صفحه (۲۲۳)

دحضرت عبدالله بن مسعود رضی الله عنه څخه روایت دی چې یوه شپه درسول الله صلی الله علیه وسلم په غور کې دیوی سندرې یرغ راغلی رسول الله (صلی الله علیه) وسلم درې ځلی وفرمایل : ددغه سندرې ویونکی لمونځ نه قبلیری ، ددغه سندرې ویونکی لمونځ نه قبلیری ، ددغه سندرې ویونکی لمونځ نه قبلیری .

نیل الاوطار جلد اتم صفحه (۱۰۰)

دانس او عائشي (رضی الله عنهما) څخه روایت دی : بیشکه نبی (صلی الله علیه وسلم) وفرمایل : دوه اوازونه دی چې په دنیا او اخرت کې لعنت باندی دی : یودډول اوموسیقی یرغ دی چې دخوشحالی پرمهال وی اودوهم دویرکولو یرغ دی چې دغم پرمهال وی .

رواه بزاز وابن مردويه والبيهقي وذكره الكنز عن الضياء أيضاً كنز العمال جلد اوم صفحه (۳۳۲)

دحضرت ابوامامة (رضی الله عنه) څخه روایت دی : چې ده مبارك فرمایلی دی : کوم سړی چې دسندرې اوازپورته کړی څښتن تعالی (جل جلاله) دوه شیطانان راواستوی دنوموړی سندرغاړی پراوړو کښینی اوپرځیگر یې پښی ترهغه وخته بنوړوی ترڅودسندرې ویلو څخه چوپ کیږی .

اخرجه ابن ابی الدنيا او ابن مردويه ، ورواه طبرانی باسانید ورجال وثقوا وضعفوا . مجمع الزوائد ، جلد دریم صفحه (۱۳۰)

عبدالله بن مسعود (رضی الله عنه) فرمایي : پرسندرې ویونکی اوپر هغه چا چې سندرې ورته ویل کیږی دالله (جل جلاله) لعنت دی .

اخرجه ابن ابی الدنيا والبيهقي فی شبعه .

محدث ضحاک فرمائی : سندرې دمال تاوانول دی اودالله (جل جلاله) ناراضی ده .

روح المعانی جلد : یوویشتم ، صفحه (۲۸)

*****

(رقص) نڅا

الله (جل جلاله) دانسانی ژوند موخه عبادت ټاکلی دی څوک چې تراصلي هدف تیریری اوپه ناوړه اوبگتو کارونو اخته کیږی ښکاره خبره ده چې دالله (جل جلاله) دټاکلی موخی څخه سرغړونه ده . کله چې به یوڅوک دالله (جل جلاله)

دسر غرونی په صورت کې دالله (جل جلاله) رضا (خوښی) تر لاسه کړی؟ نڅا هغه کړنه ده چې داسلام دپیل څخه تر اوسه پوری چې کوم صحابه، تابعین، تبع تابعین، محدثین، مفسرین، متفرقه علماء او ټول صالحین کسان راغلی دی دهیچا څخه دغه ناوړه کړنه نه ده ثابته سوی اونه دیوه مذهب لخوا درواوالی اجازه ورکړل سوی ده په ځانگړی توگه په حنفی مذهب کې یې هیڅوک ثبوت نه سی وړاندی کولای چې دنڅا درواوالی اجازه یې ورکړی وی کوم څوک چې یې دجواز لاره لټوی په ښکاره دافغانی متدینې ټولنی چوپړ نه بلکی داتولنه یوه لوی انحراف ته هڅول دی که څه هم دنڅا دحرمت لپاره ډیر دلایل سته خودلته به درسالی دوروکوالی له امله په بیلگی بسنه وکړو .

امام ربانی رح لیکي: دنڅا اوموسیقی دجواز لپاره هیڅ فقیه وینا نه ده کړی اونه یې دجواز لاره دځینو صوفیانو په وینا پیداکیدلای سی .

المکتوبات، جلد: لومړی دمکتوب شمیره: (۲۶۶)

جواهر الفتاوی لیکي: رقص (نڅا) په قران اوحدیث کې حرام ښودل سوی دی څوک چې ناڅی(رقص کوی) دکبیره گناه کونکی دی اوورته فاسق اوفاجر ویل کیږی .

علامه جوزی لیکي: دسندری ویونکی اونڅاکونکی شاهدی نه قبلیری .

تبلیس ابلیس صفحه (۳۰۰)

والله اعلم بالصواب

کتابه: العبد الاقفر الی عبد الهادی (حماد) ۲\۱۵\ ۱۳۸۶ هجری شمسی

ای خدایه! کوچنی زوی عبدالمتین (حماد) ته می لور اوگټور علم ورنصیب کړی ای خدایه! ته وینی چې کله په اخره شپه د کتاب کمپیوټری لیکنه بشپړی ده عبدالمتین جان دشپې تریوی بجی پوری داتو کالو په عمر ددینی مینی په موخه راسره ناست وواودخلاصیدو پرمهال یې دشکرویلو دعاکوله .

امین یارب العالمین

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**